

**Gábriš T. Dočasné súdne pravidlá Judexkuriálnej konferencie z roku 1861.
Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, 508 s.**

Vo februári 2014 bola publikovaná vedecká monografia Tomáša Gábriša nazvaná *Dočasné súdne pravidlá Judexkuriálnej konferencie z roku 1861*. Autora tejto monografie širokej právnickej verejnosti netreba obzvlášť predstavovať: Doc. JUDr. PhDr. Tomáš Gábriš, PhD., LL.M., MA, vedecky a pedagogicky pôsobí na Katedre právnych dejín Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Vo svojej vedeckej práci sa venuje dejinám štátu a práva na území Slovenska. Zameriava sa primárne na dejiny súkromného práva, dejiny riešenia sporov ako aj na otázky metodológie právnych dejín. Tomáš Gábriš je autorom štyroch vedeckých monografií a viac ako stovky vedeckých a odborných príspevkov. (Verejnosti však môže byť známy aj svojím autorstvom niekoľkých publikácií venujúcich sa problematike športového práva.)

O vývoji práva v Uhorsku bolo napísaných mnoho publikácií, a preto by sa mohlo zdať, že uhorské právne dejiny už nemôžu poskytnúť dostatok priestoru na solidný a jedinečný vedecký výskum. Monografia Tomáša Gábriša *Dočasné súdne pravidlá Judexkuriálnej konferencie z roku 1861* však svedčí diametrálne o niečom inom. Nepochybne je to dané aj osobou autora, ktorý k spracovaniu problematiky pristúpil nielen inovatívnym spôsobom, ale v spojení s ním predostrel aj mnoho nových pohľadov, ktorých charakteristickým znakom je ich ucelenosť. A to bez ohľadu na to, či s nimi súhlasíme alebo o niektorých vyjadrujeme pochybnosť. Nemožno však poprieť, že autor v posudzovanej monografii predkladá argumentačnú kvantitu spojenú s kvalitou ako výraz celkovej hĺbky poznania zvolenej problematiky. Tomu zodpovedá aj zvolené štrukturálne členenie práce.

Autor rozdelil publikáciu do troch nosných kapitol. V prvej z nich s názvom *Kontext a analýza Dočasných súdnych pravidiel* sa pomerne podrobne snaží uviesť do pertraktovanej problematiky. Druhá kapitola s názvom *Dočasné súdne pravidlá : Historickoprávny komentár* je nosnou časťou práce, a je deskripciou ako aj analýzou jednotlivých právnych inštitútov Dočasných súdnych pravidiel. Tretia kapitola – ako už naznačuje jej názov – *Ideiglenes Törvénykezési Szabályok: Originálne znenie* je pôvodným znením samotných Dočasných súdnych pravidiel.

Podkapitolu 1.1 s názvom *Metodológia právnohistorických komentovaných edícií* začína autor sumarizujúcim pohľadom na právnu históriu (dejiny štátu a práva, históriu práva) vyúsťujúcim do zásadných postojov o jej pozíciách v kontexte metodologických východísk a stavov v rovinách úvah: právne odvetvie, právna disciplína? Hoci sa jedná o časť práce zaujímavú a dobre spracovanú, sme toho názoru, že táto časť monografie má k tematickému zameraniu práce do určitej miery charakter nezapadajúci do celkového sledovaného kontextu. Naproti tomu časť 1.2 s názvom *Uhorsko medzi neoabsolutistickým centralizmom a liberálnym konštitucionalizmom v rokoch 1848–1867* metodologicko-logicky nezameniteľne participuje s hlavným cieľom práce. Výstižný náčrt spoločensko-politického rámca rokov, v ktorých je zasadené gro predpolia nutnosti i opodstatnenosti toho, čo je skutočným jadrom záujmu práce. A to všetko bez vypätej aktivizácie snáh o prílišnú detailizáciu súvzťažných javov.

Do tohto rámca v časti 1.3 *Judexkuriálna konferencia a Dočasné súdne pravidlá* zasadzuje autor Judexkuriálnu konferenciu a Dočasné súdne (právne) pravidlá v historickom poukaze na obdobie od modernizácie uhorského feudálneho práva počnúc štyridsiatimi rokmi 19. storočia. Cennými sú úvahy i následná polemika o postavení Dočasných súdnych (právnych) pravidiel vo vzťahu k prameňom práva. Námiety však vyslovujeme k vysvetľovacím častiam ohľadom prameňov práva, ktoré do značnej miery pôsobia učebnicovo a narúšajú tak nevyhnutný, ale v práci aj obsiahnutý, prevažne vedecký charakter publikácie.

V časti práce 1.4 s názvom *Dočasné súdne pravidlá ako nástroj právnej (dis)kontinuity* rieši autor otázku kontinuity a diskontinuity vo vzťahu k Dočasným súdnym (právnym) pravidlám. Za pozoruhodnú považujeme skutočnosť, že autor zároveň rozprúdil do značnej miery pojmovy bohatú teoreticko-právnu dišputu nielen v rovine predchádzajúcich úvah, ale tieto prekračuje. A to všetko s použitím rovnakej, nami už v predchádzajúcom namietaní spomenutej, metodológie – pojmové rozbor a definície. V súvislosti s autorom prezentovanými úvahami v kontexte prezentovania názorov popredných maďarských právnych historikov, i historikov všeobecných, však absentuje nešpekulatívne vyriešenie dôsledkov porážky uhorskej revolúcie rokov meruôsmych z pohľadu víťaza v reálno-pragmatickej rovine. K tejto časti vyslovujeme ešte jednu úvahu: Je nesporne správne, že v prvej časti práce sa jej autor venoval rozboru postavenia Dočasných súdných (právných) pravidiel v historicite existencie uhorského právneho poriadku i práva na území Uhorska. Je otázkou, či nešlo až o myšlienkovú „preplnenosť“ teoretického rozboru v danej kvantitatívnej oblasti navonok pôsobiacej ako podoba „vynucovanej ekvilibristiky“ na úkor väčšej zrozumiteľnosti a tým aj prístupnosti i vyťažiteľnosti.

Zaujímavou časťou práce je podkapitola 1.5 nazvaná *Záujmy a hodnoty v Dočasných súdnych pravidlách: Medzi tradíciou a modernizáciou*. Autor tu do istej miery poukazuje na kontroverznosť uhorského práva nachádzajúceho sa medzi zakorenenou tradíciou a nevyhnutnými snahami o jeho modernizáciu. A to v širokom historickom diapazóne od prastarých právnych úprav a obyčají. Vyúsťujúcim záverom tohto konfliktu sú Dočasné súdne (právne) pravidlá obsiahnuté v časti 1.6 (*Dočasné súdne pravidlá vo vývoji uhorského práva „dlhého 19. storočia“*) svojou prelomovou štruktúrou, ktorá historicky prvýkrát vyjadruje členenie uhorského právneho poriadku na moderné právne odvetvia. Zároveň autor využil vhodný kontext Dočasných súdných (právných) pravidiel a zasadil ho do vývoja komplexu uhorského práva v relácii 19. storočia. To v konečnom dôsledku prispelo k tomu, že sa dosiahla nielen prehľadnosť a ucelenosť s vysokou mierou vypovedateľnosti o nezameniteľnom medzníkovoprogresívnom vplyve Dočasných súdných (právných) pravidiel v rovine uhorského práva do roku 1848 a počas neoabsolutizmu, ale aj vývoja uhorského práva po tomto období a tiež proces jeho ďalšej významnej premeny v rokoch dualistického štátneho rakúsko-uhorského usporiadania. Hodnotiaci je potrebné konštatovať, že nielen toto všetko autor podáva so znalosťou veci, s vysokým nasadením svojho nemalého vedeckého potenciálu. Akceptovateľne tak pre oblasť právnej histórie, ako aj pre jednotlivé právne odvetvia.

Osobitnú pozornosť zasluhuje druhá časť práce subsumujúca Dočasné súdne (právne) pravidlá: Historickoprávny komentár. Bez zveličovania ju možno označiť za jedinečný a zásadný prínos pre právnu historiografiu.

Celkovo monografiu Tomáša Gábrisa *Dočasné súdne pravidlá Judexkuriálnej konferencie z roku 1861* i s ostatnými jej na tomto mieste nemenovanými prvkami (poznámkový aparát, literatúra atď...) hodnotíme vysoko pozitívne. Konštatujeme, že publikácia je rozhodne obohatením nášho právno-historického poznania, a posúva ho o značnú dĺžku ďalej. Publikáciu hodnotíme pozitívne aj z pohľadu formy akou je písaná. Autor sa vyvaroval ťažkopádny nezrozumiteľným termínom a práca je (s výnimkou vyššie uvedenej) zrozumiteľná. *Dočasné súdne pravidlá Judexkuriálnej konferencie z roku 1861* sú vhodným doplnkom literatúry mapujúcej vývoj štátu a práva (a jeho aplikácie) na našom území.

prof. JUDr. Dr.h.c. Peter Mosný, CSc.

Právnická fakulta Trnavské univerzity v Trnave

JUDr. PhDr. Róbert Jáger, PhD.

Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici